

23 OKT 2009

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Det kongelige justis- og politidepartement
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

JUSTISDEPARTEMENTET	
26 OKT 2009	
SAKSNR.:	200903639
AVD/KONT/BEH:	LOV/FO/KG
DOK.NR. 18	ARKIVKODE:

Deres referanse
200903639

Vår referanse
2009/01692-10 008

Dato
21.10.2009

Hørings svar - NOU 2009: 9 Lov om offentlige undersøkelseskommissjoner

Vi viser til høringsbrev av 26. juni 2009 fra Justisdepartementet om ovennevnte.

Politidirektoratet har forelagt høringen for utvalgte politidistrikt. Vi har innen fristen kun mottatt svar fra Oslo politidistrikt. Svaret følger vedlagt i kopi.

I dag finnes det en rekke faste offentlige undersøkelsesorganer som ivaretar de områder hvor behovet for undersøkelser av hendelser er størst. Likevel har det i de senere år vært en inflasjon i ad hoc-oppnevnte offentlige undersøkelseskommissjoner. Politidirektoratet stiller seg derfor positivt til at man nå ønsker å begrense adgangen til bruk av ad hoc-oppnevnte offentlige undersøkelseskommissjoner til kun å gjelde undersøkelser av "nærmere bestemte forhold av allmenn viktig betydning", og da kun i tilfeller der dette fremstår som den klart mest hensiktsmessige utredningsformen. Videre er det forutsatt at slike kommissjoner primært skal "undersøke og redegjøre for et bestemt saksforhold", men at de også kan fremme forslag til regel- eller praksisendringer. En undersøkelseskommissjon kan gjennom sitt mandat bli anmodet om å avgi uttalelse om ansvarsforhold, men den skal ikke fordele kritikk eller skyldansvar. Det vises her til det som fremgår av Oslo politidistrikts høringsuttalelse:

"Granskingskommissjonens vurdering av ansvarsforhold (s. 70) beskriver en vanskelig balansegang, men Oslo politidistrikt er enig i at det i noe sammenhenger vil være merkelig å unnlate å konkludere med hvor et ansvar hører hjemme. Kanskje skulle det understrekes sterkere at dette vil være i unntakssituasjonene. Men uansett bør det betones at selv om det konkluderes med at noen har et ansvar, eller kan sees som en årsak, ikke er det samme som at de samme kan straffes. Dette er sondringer som kan synes å gå allmennheten bus forbi i en kanskje hektisk situasjon rundt offentliggjøringen av en granskning, og kanskje også hvor politiet har etterforsket og kommet til at det ikke er grunnlag for å straffe. Oslo politidistrikt er også enig i at det ikke minst i saker hvor det er overveiende sannsynlig at "noen" vil bli pekt ut som ansvarlig, er det viktig å vurdere saken så nøye som mulig i forkant – hvilke alternativer til granskning finnes, jf også utredningens bemerkninger på s. 71 og 72. Her er det også understreket at "de gangene kommisjonene er anmodet om å vurdere ansvarsspørsmål, har det vært snakk om ansvar i vid forstand, så vel rettslig som politisk eller moralsk ansvar". Her vil kommisjonen ha en viktig pedagogisk utfordring i alle fall.

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388

Det fremgår videre på s 74 at kommisjonens vurdering av ansvarsspørsmålene ikke skal tillegges noen direkte rettslige virkninger. Granskningskommisjonens konklusjoner tjener derfor kun som en del av beslutningsgrunnlaget for den ansvarlige fagmyndighetens videre vurderinger i saken. Politiet kan etter omstendighetene igangsette etterforskning på grunnlag av opplysninger gitt i en granskningsrapport. Det anføres videre på s. 75 at "det er bare politiet og påtalemyndigheten gjennom sin etterforskning – og i siste instans domstolen – som kan ta stilling til straffespørsmålet på en fullt ut tilfredsstillende måte." Lovutvalget foreslår at en granskningskommisjon bl.a. ikke skal kunne benytte tvangsmidler. Dette er vi utbetinget enige i."

Når det gjelder informasjonsutveksling, vil man særlig trekke frem følgende fra Oslo politidistrikts høringsuttalelse:

"Et sentralt krysningpunkt mellom granskningskommisjoner og politiet beskrives i mandatet: Granskningskommisjonens tilgang til opplysninger, eventuell forklaringsplikt og rett til materiale som skriftlig korrespondanse osv. Det anføres også at det i noen saker kan oppstå en situasjon hvor det samtidig med granskningskommisjonens arbeid også er andre offentlige myndigheter som foretar undersøkelser i forbindelse med samme hendelsen mv som er under gransking, for eksempel politiet (..): "Utvalget bes vurdere om det bør gis regler om granskningskommisjonens rett til å gå tilgang til dokumentasjon mv som er innhentet av det andre organet, og bes i den forbindelse vurdere forholdet til taushetsplikten til avgiverorganet." Dette er behandlet i kap 24 og 25, men ikke i noen særlig dybde, og ikke problematisert. Oslo politidistrikt vil anta at det trolig vil kunne knytte seg mange problemer til å utveksle informasjon mellom politi og undersøkelseskommisjon – og ikke minst bruke den - i alle fall for så vidt gjelder navngjorte straffesaker.

I kap 24 gjennomgås bla forholdet til andre utredningsorganer, og følgende anføres::

"Hvis det viser seg at en undersøkelseskommisjons mandat også omfatter forhold som et alminnelig forvaltningsorgan utreder, legger lovutvalget til grunn at kommisjonen og det aktuelle forvaltningsorganet finner frem til en fornuftlig arbeidsdeling. I praksis har man sett tilfeller av at politi og påtalemyndighet venter med å ta saker til behandling dersom de er under utredning av en undersøkelseskommisjon, men det er også eksempler på parallelle undersøkelser og/eller etterforskning. Såfremt politi og påtalemyndighet iverksetter etterforskningsskritt i deler av et saksforhold som utredes av en undersøkelseskommisjon er det naturlig at kommisjonen innenfor de rammer som gjelder videreformidler relevante opplysninger som er i dens besittelse og vice versa."

I neste kapittel – om undersøkelseskommisjonens informasjonsinnhenting – anføres det at

"undersøkelseskommisjonens utredningsarbeid vil i de fleste tilfeller bestå av en gjennomgang og vurdering av dokumenter og annet materiale, for eksempel fotografier, video- eller lydbandopptak eller gjenstander. I den grad dette materialet er i det offentlige besittelse, legger lovutvalget til grunn at det aktuelle offentlige organet vil samarbeide med kommisjonen".

Den grad noen ikke vil samarbeide på denne måten, foreslås det at kommisjonen kan kreve domstolsavhør, som jo kan utløse en forklaringsplikt.

For politiets del er det beskrevet lite treffende, og forholdet til denne instansen er så vidt kan sees ikke omtalt spesielt. Etter Oslo politidistrikts syn kan det herske liten tvil om at politiet bare i begrenset grad kan videreformidle informasjon fra en pågående etterforskning, samtidig som politiet i meget stor grad kan kreve innsyn i dokumenter som undersøkelsesorganet har. I den grad informasjon utleveres fra politiets side, kan det knyttes vilkår til utleveringen som vil kunne gjøre det vanskelig for kommisjonen å bruke den uten å komme i konflikt med egne regler om innsyn og kontradiksjon mv."

Videre ser Politidirektoratet at det er et viktig arbeid som er gjort i den fremlagte utredningen med hensyn til å få på plass et regelverk for en offentlig undersøkelseskommisjons oppnevning og arbeid. Dette vil gjøre arbeidet enklere for kommisjonen og fremme rettssikkerheten til de som blir involvert i en granskning. For så vidt gjelder selve forslaget til de konkrete lovbestemmelser slutter Politidirektoratet seg til høringsuttalelsen fra Oslo politidistrikt som sier seg enig i:

"at det formentlig er hensiktsmessig med lovfesting av noen sentrale krav til begrunnelse for oppretting av kommisjon, jf våre bemerkninger innledningsvis, og også om saksbehandling mv. Vi er også enige i at "undersøkelseskommisjon" er en hensiktsmessig betegnelse. Begrensningen i antall medlemmer til maks fem synes praktisk, og også at (minst) ett medlem må være jurist og ha erfaring fra lignende arbeid, men ikke nødvendigvis må være leder. Vi tiltrer også at medlemmer fra interesseorganisasjoner ikke skal være med i selve kommisjonen. Videre er vi enige i at kommisjonens konklusjoner ikke skal kunne være gjenstand for noen overprøving. For så vidt gjelder forslaget til § 3, er vi av den generelle oppfatning at "så langt det passer"-regulering ofte ikke er helt vellykket. Habilitetsregler er likevel viktig, slik at punktet etter vår oppfatning bør angis mer konkret.

I forslaget til § 10 nr 3 angis at granskningskommisjonens mandat kan oppheve lovbestemt taushetsplikten for de som forklarer seg for kommisjonen. Oslo politidistrikt er i tvil om dette egentlig er mulig å gjøre for alle typer lovbestemt taushetsplikten, og problemstillingen synes ikke drøftet i noen særlig grad.

Avslutningsvis skal påpekes at de eneste som er unntatt fra granskning synes å være "statsråders forhold". Oslo politidistrikt ser at en viktig begrensning i lovens saklige virkeområde vil være vilkåret om at granskning bare kan finne sted når dette er "den klart mest hensiktsmessige utredningsformen", jf. § 1 nr. 1. Vi stiller likevel spørsmål om det ikke er organer eller institusjoner som positivt burde unntas fra loven."

Med hilsen

Vidar Refvik
ass. politidirektør

Steinar Talgø
seksjonsjef

Saksbehandler:
Benthe Huse
Tlf: 23 36 42 18

Vedlegg:
1

Vedlegg

POLITIET

MOTTATT

29 SEPT 2009

MOTTATT

07 OKT 2009

POLITIDIREKTORATET	
07 OKT. 2009 3	
Arkiv: 08-13	Arkivkode: 008
Saksnr: 09/1692	Dok.nr: 9

Politidirektoratet
Pb. 8051 Dep,
0031 Oslo

Deres referanse
200903639

Vår referanse
2009/05270-2 008

Dato
5. oktober 2009

Høring - NOU 2009: 9 Lov om offentlige undersøkelseskommissjoner

Det vises til overnevnte høring, med frist for uttalelse til Politidirektoratet til 1. oktober 2009. En kortere fristoversittelse beklages.

Innledningsvis skal det herfra bemerkes at utredningen er velskrevet og interessant. Oslo politidistrikt synes også at det er positivt at utredningen så vidt sterkt understreker at offentlig oppnevnte granskningsutvalg på ad hoc basis skal representere unntak, og være særskilt begrunnet som den *klart* mest hensiktsmessige utredningsformen, også i forhold de mange permanente granskningsutvalg av ulik karakter som allerede eksisterer. Slikt sett vil en lov som foreslått kanskje gjøre det enklere å *ikke* opprette granskningskommissjoner, som i noen sammenhenger relativt ofte synes å bli fremsatt som et krav i media. Vi støtter også utredningens betoning av at en granskning primært er en utredning for å avklare et saksforhold, og ikke fordele kritikk og skyldansvar. Vi finner også utredningens vektlegging av rettssikkerheten til de involverte i en granskningsprosess som positiv og betryggende. Dette kan i noen tidligere granskninger kanskje ha blitt noe nedvurdert.

For Oslo politidistrikt synes det naturlig å vurdere noe mer inngående forhold som evt har betydning for politiet, som jo er et heltids granskingsorgan med vidtgående fullmakter og rettigheter, men med et annet mandat enn granskingskommissjoner. Et søk på ordet "politi" gjennom rapporten gir likevel en forholdsvis beskjeden retur av treff. En del forhold antas likevel å være av interesse. Et sentralt krysningsspunkt mellom granskingskommissjoner og politiet beskrives i mandatet: Granskingskommissjonens tilgang til opplysninger, eventuell forklaringsplikt og rett til materiale som skriftlig korrespondanse osv. Det anføres også at det i noen saker kan oppstå en situasjon hvor det samtidig med granskingskommissjonens arbeid også er andre offentlige myndigheter som foretar undersøkelser i forbindelse med samme hendelsen mv som er under granskning, for eksempel politiet (..): "Utvalget bes vurdere om det bør gis regler om granskingskommissjonens rett til å gå tilgang til dokumentasjon mv som er innhentet av den andre organet, og bes i den forbindelse vurdere forholdet til taushetsplikten til avgiverorganet." Dette er behandlet i kap 24 og 25, men ikke i noen særlig dybde, og ikke problematisert. Oslo politidistrikt vil anta at det trolig vil kunne knytte seg mange problemer til å utveksle informasjon mellom politi og

Oslo politidistrikt

91 Strategisk Stab, besøk: Grønlandsleiret 44, 0190 OSLO
Post: Postboks 8101 Dep, 0032 OSLO
Tlf: 22 66 90 50 Faks: 22 66 87 01

Org. nr.: 961398142
Postgiro: 7694.05.08319

undersøkelseskommisjon – og ikke minst bruke den - i alle fall for så vidt gjelder uavgjorte straffesaker.

I kap 24 gjennomgås bla forholdet til andre utredningsorganer, og følgende anføres::

"Hvis det viser seg at en undersøkelseskommisjons mandat også omfatter forhold som et alminnelig forvaltningsorgan utreder, legger lovutvalget til grunn at kommisjonen og det aktuelle forvaltningsorganet finner frem til en fornuftlig arbeidsdeling. I praksis har man sett tilfeller av at politi og påtalemyndighet venter med å ta saker til behandling dersom de er under utredning av en undersøkelseskommisjon, men det er også eksempler på parallelle undersøkelser og/eller etterforskning. Såfremt politi og påtalemyndighet iverksetter etterforskningsskritt i deler av et saksforhold som utredes av en undersøkelseskommisjon er det naturlig at kommisjonen innenfor de rammer som gjelder videreformidler relevante opplysninger som er i dens besittelse og vice versa."

I neste kapittel – om undersøkelseskommisjonens informasjonsinnhenting – anføres det at

"undersøkelseskommisjonens utredningsarbeid vil i de fleste tilfeller bestå av en gjennomgang og vurdering av dokumenter og annet materiale, for eksempel fotografier, video- eller lydbåndopptak eller gjenstander. I den grad dette materialet er i det offentliges besittelse, legger lovutvalget til grunn at det aktuelle offentlige organet vil samarbeide med kommisjonen".

Den grad noen ikke vil samarbeide på denne måten, foreslås det at kommisjonen kan kreve domstolsavhør, som jo kan utløse en forklaringsplikt.

For politiets del er det beskrevet lite treffende, og forholdet til denne instansen er så vidt kan sees ikke omtalt spesielt. Etter Oslo politidistrikts syn kan det herske liten tvil om at politiet bare i begrenset grad kan videreformidle informasjon fra en pågående etterforskning, samtidig som politiet i meget stor grad kan kreve innsyn i dokumenter som undersøkelsesorganet har. I den grad informasjon utleveres fra politiets side, kan det knyttes vilkår til utleveringen som vil kunne gjøre det vanskelig for kommisjonen å bruke den uten å komme i konflikt med egne regler om innsyn og kontradiksjon mv.

Granskingskommisjonens vurdering av ansvarsforhold (s. 70) beskriver en vanskelig balansegang, men Oslo politidistrikt er enig i at det i noe sammenhenger vil være merkelig å unnlate å konkludere med hvor et ansvar hører hjemme. Kanskje skulle det understrekes sterkere at dette vil være i unntakssituasjonene. Men uansett bør det betones at selv om det konkluderes med at noen har et ansvar, eller kan sees som en årsak, ikke er det samme som at de samme kan straffes. Dette er sondringer som kan synes å gå allmennheten hus forbi i en kanskje hektisk situasjon rundt offentliggjøringen av en granskning, og kanskje også hvor politiet har etterforsket og kommet til at det ikke er grunnlag for å straffe. Oslo politidistrikt er også enig i at det ikke minst i saker hvor det er overveiende sannsynlig at "noen" vil bli pekt ut som ansvarlig, er det viktig å vurdere saken så nøye som mulig i forkant – hvilke alternativer til granskning finnes, jf også utredningens bemerkninger på s. 71 og 72. Her er det også understreket at "de gangene kommisjonene er anmodet om å vurdere ansvarsspørsmål, har det vært snakk om ansvar i vid forstand, så vel rettslig som politisk eller moralsk ansvar". Her vil kommisjonen ha en viktig pedagogisk utfordring i alle fall.

Det fremgår videre på s 74 at kommisjonens vurdering av ansvarsspørsmålene ikke skal tillegges noen direkte rettslige virkninger. Granskingskommisjonens konklusjoner tjener derfor kun som en del av beslutningsgrunnlaget for den ansvarlige fagmyndighetens videre vurderinger i saken. ... "Politiet kan etter omstendighetene igangsette etterforskning på

grunnlag av opplysninger gitt i en granskningsrapport". Det anføres videre på s. 75 at "det er bare politiet og påtalemyndigheten gjennom sin etterforskning – og i siste instans domstolen – som kan ta stilling til straffespørsmålet på en fullt ut tilfredsstillende måte." Lovutvalget foreslår at en granskningskommisjon bl.a. ikke skal kunne benytte tvangsmidler. Dette er vi utbetinget enige i.

For så vidt gjelder selve forslaget til de konkrete lovbestemmelser, er Oslo politidistrikt enig i at det formentlig er hensiktsmessig med lovfesting av noen sentrale krav til begrunnelse for oppretting av kommisjon, jf våre bemerkninger innledningsvis, og også om saksbehandling mv. Vi er også enige i at "undersøkelseskommisjon" er en hensiktsmessig betegnelse. Begrensningen i antall medlemmer til maks fem synes praktisk, og også at (minst) ett medlem må være jurist og ha erfaring fra lignende arbeid, men ikke nødvendigvis må være leder. Vi tiltrer også at medlemmer fra interesseorganisasjoner ikke skal være med i selve kommisjonen. Videre er vi enige i at kommisjonens konklusjoner ikke skal kunne være gjenstand for noen overprøving. For så vidt gjelder forslaget til § 3, er vi av den generelle oppfatning at "så langt det passer"-regulering ofte ikke er helt vellykket. I habilitetsregler er likevel viktig, slik at punktet etter vår oppfatning bør angis mer konkret.

I forslaget til § 10 nr 3 angis at granskningskommisjonens mandat kan oppheve lovbestemt taushetsplikt for de som forklarer seg for kommisjonen. Oslo politidistrikt er i tvil om dette egentlig er mulig å gjøre for alle typer lovbestemt taushetsplikt, og problemstillingen synes ikke drøftet i noen særlig grad

Avslutningsvis skal påpekes at de eneste som er unntatt fra granskning synes å være "statsråders forhold". Oslo politidistrikt ser at en viktig begrensning i lovens saklige virkeområde vil være vilkåret om at granskning bare kan finne sted når dette er "den klart mest hensiktsmessige utredningsformen", jf. § 1 nr. 1. Vi stiller likevel spørsmål om det ikke er organer eller institusjoner som positivt burde unntas fra loven.

Med vennlig hilsen

Hans Halvorsen
visepolitimester

Saksbehandler:
Runa Bunæs
Tlf: